

beroep te doen op een andere instantie in geval van crisis, op een gespecialiseerde dienst wat betreft de opvolging van de forensische problematiek, en dergelijke meer.

Ter afronding

Begin 2014 zijn de schakelteams in Vlaanderen actief op projectmatige basis. De overheid heeft ervoor gekozen om deze projecten uit te besteden aan de psychiatrische ziekenhuizen die de medium security voorzieningen voor geïnterneerden huisvesten, te weten PC Sint-Jan-Baptist te Zelzate, OPZC te Rekem en PC Sint-Kamillus te Bierbeek. Er moet benadrukt worden dat de beweegredenen hiertoe enkel praktisch en facilitair van aard zijn. De schakelteams werken in de geest van de hervorming van de geestelijke gezondheidszorg en willen zodoende zoveel mogelijk zorgactoren betrekken bij de zorg voor geïnterneerden.

De aanmeldingen gingen begin februari 2014 van start; begin maart 2014 werden reeds 33 aanmeldingen geregistreerd. Hier kan voorzichtig uit afgeleid worden dat de schakelteams internering een lacune opvullen binnen het zorglandschap. Naar de toekomst kan dit een meerwaarde betekenen in het streven naar een completer en dynamisch zorglandschap voor geïnterneerden.

Referenties

- ANDREWS, D.A. & BONTA, J. (2010). *The psychology of Criminal Conduct 5th edition*. New Providence: Matthew Bender.
- BURNS, T. & FIRN, M. (2002). *Assertive Outreach in Mental Health. A Manual for Practitioners*. Oxford: Oxford University Press.
- Consensusnota Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, *niet gepubliceerd*, 2013.
- EHRM, arrest Dufoort t. België van 10 januari 2013, unaniem gewezen.
- MCNEILL, F. (2012). Four forms of 'offender' rehabilitation: towards an interdisciplinary perspective. *Legal and Criminological Psychology*, 17, 18-36.
- Plan Onkelinx en Demotte, Brussel, 2007.
- Plan Vandeurzen en Onkelinx, Brussel, 2009.
- PRIEBE, S., WATTS, J., CHASE, M. & MATANOV, A. (2005). Processes of disengagement and engagement in assertive outreach patients: Qualitative study. *British Journal of Psychiatry*, 187, 438-443.
- Wet betreffende de internering van personen met een geestesstoornis, BS 21 april 2007.
- Rapport au Gouvernement de la Belgique relatif à la visite effectuée en Belgique par le CPT, 28 september 2009-7 oktober 2009.
- ZORGNET VLAANDEREN (2012). *Geen opsluiting, maar sleutels tot re-integratie. Voorstellen voor een gecoördineerd zorgtraject voor geïnterneerden*. Brussel: Zorgnet Vlaanderen vzw.

INTERNATIONAAL EN EUROPEES STRAFRECHT EN MENSENRECHTEN / INTERNATIONAL AND EUROPEAN CRIMINAL LAW, AND HUMAN RIGHTS LAW

Automatische nummerplaatherkenning en gegevensbescherming

Els De Busser^a

^a Doctor, Max Planck Institute for Foreign and International Criminal Law (Corresp.: e.busser@mpicc.de).

Analyse van persoonsgegevens die bewaard worden door private ondernemingen lijkt op het eerste zicht een logische stap in vele strafrechtelijke onderzoeken. Bedrijven verzamelen immers informatie van allerlei aard die o.a. koopgedrag, surfgedrag, communicatie of verplaatsingen van personen kunnen weergeven die de spreekwoordelijke *missing link* vormen in een onderzoek naar één of meerdere misdrijven.

In het huidige post-Snowden klimaat lijkt qua gegevensverzameling door overheden buiten en binnen de EU het ondenkbare mogelijk te zijn en wordt de indruk gewekt dat informatieverwerkende ondernemingen net iets té coöperatief zijn met politie- en/of veiligheidsdiensten. Dat het verkrijgen en gebruiken van persoonsgegevens van bedrijven niet altijd voor de hand ligt, toont het volgende voorbeeld uit Duitsland aan.

In de zomer van 2008 viel het eerste van meer dan 700 schoten die afgevuurd werden op de autosnelwegen in Zuidwest-Duitsland. Na het ontdekken van kogelgaten in de carrosserie of de lading van een vrachtwagen die vele kilometers onderweg was, bleek het een raadsel uit te zoeken waar en wanneer de schoten vielen en

vooral waarom. Vier jaren lang zocht een team van inspecteurs niet alleen de naald maar in eerste instantie ook de hooiberg.

De enige aanwijzing was het feit dat de schoten werden gelost vanuit een hoek die deed vermoeden dat de schutter vanuit een hoger voertuig – waarschijnlijk een andere vrachtwagen – vuurde dat in de tegenovergestelde richting reed. Toen een autobestuurster zwaargewond werd door één van de projectielen, kwam het onderzoek in een stroomversnelling. Plaats en tijdstip van dit schot was immers duidelijk, dus werd een team van in totaal 100 inspecteurs op de zaak ingezet. Gegevens van mobiel telefoonverkeer in de regio werden verzameld en verwerkt. Deze zouden vergeleken worden met de gegevens van de toestellen voor kentekenregistratie die de firma Toll Collect gebruikt. De toeplicht per kilometer voor vrachtwagens op het Duitse wegennet leverde de firma Toll Collect een exclusieve overeenkomst op met de Duitse Federale Staat om met behulp van een satellietgestuurd systeem per vrachtwagen te registreren wat de verschuldigde heffing is. Een overdracht zou betekenen dat persoonsgegevens verzameld voor het doel van tolheffing gebruikt worden voor een strafrechtelijk onderzoek. Toll Collect weigerde op grond van de wet die het doorgeven van de gegevens voor andere doelen niet toelaat.⁷ De enige oplossing voor de politie was om zelf toestellen voor nummerplaatherkenning te huren en deze in te zetten in de regio waar de schutter vermoedelijk actief was. Een dure en tijdrovende ingreep maar gezien de omstandigheden van wezenlijk belang. Intussen was de schutter immers overgeschakeld op een krachtiger wapen en doorboorde één van deze projectielen niet alleen een geluidswand maar ook het dubbele glas van een nabijgelegen woning. De angst voor meer slachtoffers steeg.

Een doorbraak kwam er wanneer onderzoekers er in slaagden om na een schot dat afgevuurd werd op de A61 autosnelweg, de tachograafgegevens van de getroffen vrachtwagen te analyseren en

een raam van 18 minuten te bepalen waarin het schot moest gelost zijn. In die bewuste 18 minuten werden 50 kentekens door de gehuurde toestellen gefotografeerd. Deze werkwijze werd enkele malen herhaald totdat één kenteken telkens opnieuw opdook. Bevestiging van de identiteit van de dader volgde met behulp van gegevens van een mobiele telefoonprovider. Daarop volgde in juni 2012 de arrestatie van de schutter, die beweerde uit frustratie te hebben gehandeld.⁸

Wat als deze vrachtwagenbestuurder op de Belgische autowegen actief was geweest?

Tolplicht en de daaraan gekoppelde toestellen voor nummerplaatherkenning kent België – voorlopig althans – niet. Een ander groot verschilpunt is dat de omweg via een bedrijf dat de nummerplaatherkenning technisch uitvoert de Belgische politiediensten alvast bespaard blijft. Het vastlopen van een onderzoek op grond van het doelbindingsprincipe is dan eerder onwaarschijnlijk. Nochtans is doelbinding een cruciaal onderdeel van gegevensbescherming. Gebruik van automatische nummerplaatherkenning kan het verplaatsingspatroon van een persoon in kaart brengen. Naast het feit dat de verplaatsingen van een persoon tot zijn of haar privaat leven behoren, opent nummerplaatherkenning mogelijkheden tot opzettelijk misbruik en tot accidenteel foutieve gevolgtrekkingen omtrent iemands gedrag. Het onderscheid tussen het legitiem en verboden gebruik van deze gegevens ligt in de noodzakelijkheidsregel. Uitzonderingen op doelbinding zijn enkel toegelaten wanneer deze in de wet beschreven zijn en noodzakelijk zijn. In de geciteerde Duitse wetgeving wordt noodzaak bijzonder streng geïnterpreteerd. Het is dan ook geen verrassing dat intussen vanuit verscheidene hoeken een versoepeling van deze vorm van doelbinding wordt gevraagd.

Dat betekent niet dat dit een pleidooi is voor een soepele doelbinding, noch voor het breed inzetten van automatische nummerplaatherkenning. Integendeel, in deze discussie is het noodzakelijkheidsbeginsel van fundamenteel belang en een interpretatie die werkbaar is voor

⁷ §4, 3; §7, 2 en §8 Wet betreffende de tolheffing op basis van afstand voor het gebruik van de federale autosnelwegen en autowegen (Gesetz über die Erhebung von streckenbezogenen Gebühren für die Benutzung von Bundesautobahnen und Bundesstraßen).

⁸ ULRICH, A. (2013). 'Der Frust des Fahrers', *Der Spiegel*, 27/2013, 39.

politiediensten om levensgevaarlijke situaties te vermijden. Dat een te strenge doelbinding verregaande gevolgen kan hebben, toont het Duitse voorbeeld aan en men kan enkel van

geluk spreken dat in de tijd die verloren ging door het huren en plaatsen van de toestellen, geen verdere slachtoffers vielen.

CRIMINOLOGIE EN METHODOLOGIE / CRIME & CRIMINAL JUSTICE STATISTICS & METHODOLOGY

Veiligheidsgevoelens gewikt, gewogen en divers bevonden: over het meten van veiligheidsgevoelens in Vlaanderen

Dirk Moons^a

Dries Verlet^b

^a Studiedienst van de Vlaamse Regering (Corresp.: dirk.moons@dar.vlaanderen.be).

^b Studiedienst van de Vlaamse Regering (Corresp.: dries.verlet@dar.vlaanderen).

Onveiligheidsgevoel in Vlaanderen

Om een genuanceerder en betrouwbaarder beeld te krijgen van de criminaliteit dan enkel via de politionele geregistreerde criminele feiten, werd sedert 1997 de Veiligheidsmonitor georganiseerd (LAUWERS & ENHUS, 2002). Aan de hand van een grootschalige telefonische bevolkingsenquête werd gepeild naar onveiligheidsgevoelens (mijddedrag en risicoperceptie), naar slachtofferschap en aangiftegedrag en naar het functioneren van de politiediensten. Na 7 edities, de laatste in de periode van 2008 tot 2009, werd in 2011 de Lokale veiligheidsbevraging gelanceerd ter vervanging van de klassieke Veiligheidsmonitor. De resultaten die voortkomen uit de Lokale veiligheidsbevraging zijn representatief voor de 82 deelnemende politiezones en 42 gemeenten, maar niet meer voor de regio's of het gehele land (DUPUIS *et al.*, 2013). In dit artikel willen we deze kennislacune wat betreft Vlaanderen aanpakken en aangeven hoe we op basis van de jaarlijkse survey sociaal-culturele verschuivingen in Vlaanderen (SCV-survey) iets kunnen zeggen over het veiligheidsgevoel in Vlaanderen. Er is door Vlaamse onderzoekers immers al heel wat multivariaat onderzoek gebeurd naar onveiligheidsgevoelens (met onder andere studies van PAUWELS, HARDYNS, PLEYSIER, VAN DAMME, COPS; voor een overzicht zie PAUWELS *et al.*, 2010). Ondanks het stopzetten van de Veiligheidsmonitor lijkt het ons aangewezen dat deze onderzoekstradi-

tie zich kan blijven ontwikkelen met nieuwe of bestaande brondata.

Eerst bespreken we de SCV-survey methodologisch, nadien vergelijken we de SCV-survey met de Veiligheidsmonitor. Vervolgens zijn er de bevindingen van de SCV op het vlak van onveiligheid, mijddedrag en slachtofferschap. Tot slot volgt een aanzet tot profielschets van personen inzake hun gerapporteerde (on)veiligheid, rekening houdend met de verscheidenheid aan operationalisering. Hiervoor maken we gebruik van de klassieke socio-demo's, maar ook van sociaal kapitaal, attitudes en tevredenheid ten opzichte van het leven en de buurt en op basis van een aantal politieke variabelen.

Survey sociaal-culturele verschuivingen

In navolging van andere West-Europese landen heeft de Vlaamse overheid vanaf 1996 geopteerd voor de ontwikkeling van een jaarlijks meetinstrument om de sociaal-culturele veranderingen in Vlaanderen in kaart te brengen. Het meetinstrument, in beheer van de Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR), moet de Vlaamse overheid toelaten om systematisch de wijzigingen en verschuivingen in de houdingen, opvattingen en gedragingen van de bevolking te volgen (CARTON *et al.*, 2013).

Elk jaar, in het voorjaar, wordt een representatief deel van de Nederlandstalige¹ bevolking vanaf 18 jaar in het Vlaams Gewest en het Brussels Hoofdstedelijke Gewest face-to-face bevraagd. Het is de bedoeling om telkens 1.500 effectieve interviews af te nemen, zodat niet enkel evoluties voor de globale bevolking, maar ook voor specifieke bevolkingsgroepen in beeld kunnen worden gebracht. Vanaf de survey van 2009 werden de leeftijdsbovengrens van 85 jaar en

¹ Dit is eigenlijk een te strikte formulering. Het interview moet in het Nederlands kunnen plaatsvinden, maar de respondent moet niet noodzakelijk Nederlandstalig zijn.